

5.1 Rozmnożenie chlebów i ryb: mozaiki Tabga i Hippos

« Jezus rzekł im: "Nie pamiętacie, ile zebraliście koszów (KOFINOS) pełnych ułomków, kiedy połamałem pięć chlebów dla pięciu tysięcy?".

Odpowiedzieli Mu: "Dwanaście"» Mk 8:18-19

Wydarzenie rozmnożenia chlebów i ryb, opisane we wszystkich czterech Ewangeliach, jest jednym z najbardziej znanych cudów przypisywanych Jezusowi.

Na brzegach Jeziora Galilejskiego znajduje się starożytny świadek tego cudownego wydarzenia – bizantyjski kościół z IV wieku w Tabga (Il.39)(Il.6. 4B). Dziś to miejsce pozostaje kluczowym celem pielgrzymek niezliczonych wiernych, którzy przybywają, aby podziwiać przepiękną mozaikę podłogową umieszczoną w pobliżu ołtarza. Dzieło to przedstawia kosz bez uchwytów, wypełniony chlebami, po bokach którego widnieją dwie ryby, odzwierciedlając narrację Ewangelii, gdzie pięć tysięcy mężczyzn, nie licząc kobiet i dzieci, zostało nakarmionych pięcioma chlebami i dwiema rybami (Mk 6:31-44; Mt 14:13-21; Łk 9:12-17). Marek, Mateusz i Łukasz używają greckiego słowa ἰχθύς (ichthys) na określenie ryby, natomiast w Ewangelii Jana (J 6:1-15) ryba nosi nazwę ὀψάριον (opsarion), co oznacza rybę poddaną obróbce termicznej lub suszoną na słońcu i soloną – zakonserwowaną i gotową do spożycia.

Il.40. Mozaika podłogowa w Kościele Rozmnożenia w Tabga. Kosz bez uchwytów - typu KOFINOS i 2 ryby

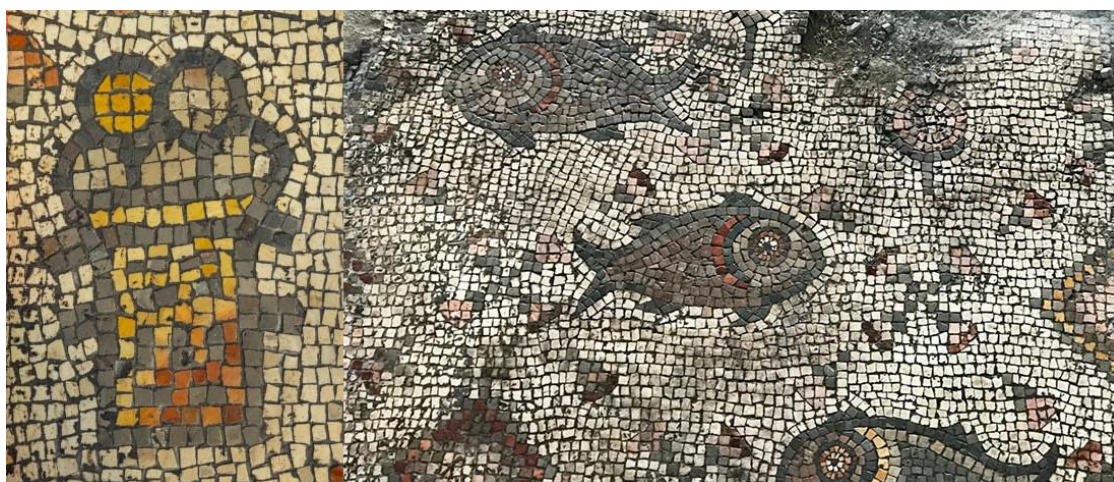
KOFINOS był koszem, który zazwyczaj **nie posiadał uchwytów**, w przeciwieństwie do spyris. Jego projekt skupiał się na maksymalizacji pojemności, a nie na łatwości noszenia. Był bardziej koszem do przechowywania lub transportu, dużych towarów jak zboże lub jedzenie

Il.41 Uzyskana dzięki AI definicja koszy KOFINOS

«A kiedy połamałem siedem chlebów dla czterech tysięcy, ile zebraliście koszów (SPYRIS) pełnych ułomków ?». Odpowiedzieli: "Siedem"»

Mk 8:20

Cud nakarmienia czterech tysięcy, opisany tylko przez dwóch ewangelistów, w Ewangeliach Marka (8:1-9) i Mateusza (15:32-39), stanowi uderzający, choć często pomijany, paralel od bardziej znanego cudu nakarmienia pięciu tysięcy. Prace Bargila Pixnera, zwłaszcza w książce *Z Jezusem przez Galileę według Piątej Ewangelii*, dostarczają kluczowych spostrzeżeń, łącząc teksty biblijne z lokalnym środowiskiem Galilei. Jego identyfikacja małych rybek w języku greckim: ιχθύδιον (ichthydion) jako sardynek z Jeziora Genezaret, oparta na jego znajomości ekosystemu regionu, dostarcza specyficznych szczegółów, które często gubią się w tłumaczeniu. Pixner sugerował, że ten drugi cud miał miejsce na wschodnim wybrzeżu Jeziora Galilejskiego, gdzie rozciąga się naturalne siedlisko sardynki, co jest zgodne z niedawnymi odkryciami archeologicznymi, szczególnie z terenu Hippos (Pixner, 1992). Odkrycie mozaiki w Hippos (Il.6. 4C), zachowanej pod pozostałościami pożaru i gruzami po trzęsieniu ziemi z VII wieku, dodaje dodatkowego ciężaru teorii Pixnera (Il.3). Ta mozaika, podobnie jak słynna mozaika z Tabga, przedstawia kosze wypełnione chlebami i małe rybki – artystyczne echo biblijnych opisów cudów rozmnożenia. Kościół, w którym odnaleziono tę mozaikę, nazywany jest „spalonym” (Eisenberg, 2018).

Il.42. Mozaika z podłogi spalonego kościoła odkrytego w Hippos. Kosz z uchwytnymi- typ SPYRIS i kilka małych rybek

Termin **kosza SPYRIS** ogólnie odnosi się do rodzaju kosza używanego do przenoszenia towarów, mógł być wykonany z różnych materiałów, w tym z plecionych trzciny lub wikliny. Był to często okrągły, głęboki kosz z **uchwytnymi**, przydatny do transportu produktów takich jak zboże czy owoce

Il.43. Uzyskana dzięki AI definicja koszy SPYRIS

Kluczowym szczegółem, na który zwracał uwagę Pixner w swoich badaniach, jest różnica w greckich terminach używanych w narracjach Ewangelii do opisanie koszy, do których zbierano ułamki. W drugim cudzie (nakarmienie czterech tysięcy) użyto terminu *spyris* (kosze z uchwytami po bokach) (Mk 8:8 & 8:20; Mt 15:37 & 16:10), podczas gdy w pierwszym cudzie (nakarmienie pięciu tysięcy) użyto słowa *kofinos* (kosze bez uchwytów) (Mk 6:43 & 8:19; Mt 14:20 & 16:9; Łk 9:17; J 6:13). Ta językowa różnica, zauważona przez Pixnera, który znał Ewangelię Marka na pamięć w oryginalnym greckim, wskazuje na szczegóły w oryginalnych tekstach, które często są pomijane w tłumaczeniach. Łacińska wersja Ewangelii, Wulgata, zachowuje słowo „kosze” dla obu ich rodzajów. Dlatego tak fascynującym jest fakt, że te różnice wyróżnione tylko w greckich tekstach Ewangelii zostały starannie zachowane przez artystów, którzy tworzyli mozaiki w kościołach 4-5 wieków później.

II.44. Na szczycie wspaniałej góry po wschodniej stronie Morza Galilejskiego, 2 km od brzegu: wykopaliska archeologiczne odkrywające miasto Hippos II.6. 4C